

ELICIA: *Ce, ce, ce!* CEL.: Por qué? EL.: Porque está aquí Crito»; «CELESTINA (*aparte*): En hora mala acá vine, si me falta mi conjuro! Éa pues! Bien sé a quien digo, *Ce*, hermano, que se va todo a perder!» (*Celestina*, I, *ClCast.*, 60.3; IV, 178.16). I en el mateix Tirso, pot ser molt més que allò: «Este lugar / mi dichoso don Dionís / me manda que mire y ronde, / por si hay gente. JUANA: *Ce*, es el conde? ANTÓN: Sí, mi señora. JUANA: ¿Venís / con don Dionís?» (*El Vergonzoso en Palacio* III, v. 1263).

¹ Insistia encara més en el to estrictament familiar, ocasionalment «vulgarot». En el malintencionat i humiliant text dels Evangelis patrocinat pels divisionistes («blavosos», a sou dels centralistes), han posat un *xe* en boca de Sant Dimas, crucificat en el Gòlgota, adreçant-se al mal lladre Gestas. Colossal sortida de to: reveladora de la tendència inconscient d'aquests grossers a degradar la noble llengua literària valenciana al nivell d'un papiament merament populatxer. No cal dir que ningú no discuteix ni coarta l'ús del cordialíssim *xe*, quan escau al to i a la situació. Però violar aquestes barreres estilístiques és atemptar a la dignitat i als recursos socials de la llengua. — ² Com ho és, p. ex. en Tirso de Molina: «(*Habla por una reja una mujer*). MUJER: *Ce*, a quién digo... D. JUAN: Quién llamo? MUJER: Pues sois prudente y cortés / y su amigo, dalde luego / al marqués este papel», *El Burlador de Sevilla* II, 252.

Xebellí, -berlí, V. sibilla Xebí, V. xabí Xebit, -ida, V. xai Xebrac, V. xabrac Xebro, V. xabro

XEC, 'taló bancari', de l'angl. *check* id. (grafia americana) o *cheque* (grafia britànica) [1706], derivat de *checking* 'comprovar' [S. xv] (per manlleu directe, no del cast. *cheque*, és clar). □ *1.ª doc.*: 1917, *DOrt*.

+ *Xeca* (ḫēka) anomenen a la Menera el jute de fabricar espartenyas (1959), probablement del mateix mot anglès, per conducte del fr. *chèque* 'marca amb metall que es posa a un paquet de mercaderia' (Sachs-Villate, *Supl.*); en anglès, «a mark that something has been examined; a tab, a ticket; a checked fabric» (Webster-M., §§ 5b, 7d, 8b, 9a).

Xec 'capitost moro', de l'àr. *af-šāib* id. pròpiament 'el vell'; d'això sembla ser abstracte «La casa de la *Xaqueria*» que *AlcM* cita del *Rept. de Mallorca*. Per a l'ús com a mot vocatiu (mot diferent), V. *xic*.

XEC, onomatopeia, sovint *xec-xec* (Noller etc.; Spitzer, *BDC* VIII, 64). Variant: *xac-xac* («veus familiars que expressen la repetició i so del cop», Lab.; *fer un xac*, VCatalà; Cardener, *AlcM*). *Xec* o *xet-xet*, ocell, *BDC* x, 99. L'aplicació a un nom d'ocell la tenim en el hispano-àrab *Abu-Siqšaq*, que *RMa*. registra com a nom de la 'cigonya' (p. 291). No ens en apartem gaire amb *gaqgaqa lisânî* «bavardage» (àr. *lisân* 'llengua'), documentat en una font de Síria (Dozy, *Suppl.* I, 202a).

DERIV.: *Xacotar* 'fer puntes al coixí, fer-hi petar els boixets': «L'Avi G. --- jai baldat de les cames --- en el pati --- entreteïnt joncs o conjuniant cordes --- amb aquestes arts, i la seva dona *xacutant* en 'el coixí, tot el dia, de sol a sol, --- es campaven la vida ---»; «a setze anys era una galant minyona ---, s'aixecava de bon matí --- i no es cansava de treballar, ara *xacutant* en el coixí, ara rentant roba en safareix, ara netejant i endreçant les coses de la cuina», Ruyra (*Pinyà de Rosa* I, 42, 156) (*AlcM* dona una fantàstica definició prenent-ho per una variant d'*executar*); la formació amb *-otar* és normal; potser valdria més grafiar *xecotar*, car els boixets fan un so més agut, *xec-xec*. *Xaquetejar*. Fer *xequirrac* < fer *xic!* i *rac!* Fer *xico-xico* 'copular' mall. (*AlcM*).

ALTRES ONOMATOPEIES paral·leles. *Xep-a-xep* 'xiuxueig, murmuració' (mall. *DAG.*); «es rés se convertí en un *xep-a-xep* de murmuració contra s'Om». Caïms Merc. (*Folkl. Men.* II, 30); Spitzer, *BDC* VIII, 64. *Xepo* «guapo» (*DAG.*); *xepa*, *BDC* xx, 99.

CPR. alliterants. *Xip-xap*: «--- Encara ben fangós lo carrer --- de StAndreu, --- s'és enfangat de sabates lo marqueset --- que han pegat un *xip-xap* sos peus dintre d'un clot d'aigua, anant un poc distret ---», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 132). *Xipixap*: «--- que dormu si pot ---; el llagut es posà en marxa a rem, *xipixap*... per una mar odiosa, color de molsa seca», Ruyra (*P. de Rosa* II, 227); *xipixapi*; *xipixerri* encreuament amb *xerraire*. + *Xipxapejar* 'xipollejar pel fang' (mot usual); *xapejar*. *Xaperotes*. Fer *xòp* val.; *xopar* 'glapir', Gandesa (*AlcM*).

Xenc so de les campanes (*BDC* XVIII, 154) < *xec* × *nang*.

Xeu 'pinsà' val., i en altres llocs *xau* (J. G. M. 1935) (*èus* [ge-] o *teuladins*: gorriones, Sanelo, fº 84), però segons Valor-Giner seria *çém* 'pinsà' (1850-55); MGadea ho emprà com a malnom ètnic dels alcoians (*T. del Xè* I, 20), que J. G. M. troba a Agullent i a Alacant (1935); anàlogament *çenna* 'mena de cadenera' (Voc. en Seccions de MGadea, p. 71), id. a Benissa (d'on *Les çennes*, nom d'una partida, 1962) i Teulada (J. G. M.), però *çéna* a Albaida i Xixona (J. G. M. 1935) (cf., a la V. de Gallinera *çera* «un ocelllet dels més xicotius», 1962, i *XAGNA*).

⁴⁵ En lloc de la forma reiterativa **xauxauet* per influència de *xarxa* (*xarxós* etc.), haurà esdevingut val. *çarçabuet* «chisgaravís» (g-j- Sanelo, Lamarca). *Xareu-xarau*. *Xauxinar* [Belv. «chirriar», d'on el copien Lab. i FebrCard. «pétiller»]: «les paelles dels fogons han parat de *xauxinar*: ara no s'ou més soroll que el ronc sord de la gran olla de ferro --- que comença a arrencar el bull», Ruyra (*La vella dels morts*, 1903 = *P. de Rosa* I, 105); *xauxinejar* (PnaVic, *DAG.*); *xauxineig* [*DFa.*]; *xiuxinejar* 'crepitat o cruixir per acció del foc' en el Ripollès (Serra i Pagès, *BABL* XII, 20). *Xau-xau* 'el cant de la guatlà'. *Xeixé* 'porc' (*BDC* XVII, 8, 9), o és err. de Grieria per *xeixó*?

Xin, per cridar el gat (*çin!* Urgell; si és gata, *çina!*, Arcavell, 1936), després també convertit en nom hipocorístic de l'animal. *Xino*, joc. *Xinar* 'estirar els ca-